

JURIDISK NOTAT TIL BRUK VED HENVENDELSER OM PRIDE-MARKERING I SKOLEN

1. Formål og bruk

Dette notatet kan legges ved en henvendelse til skole/rektor ved planlagt eller gjennomført Pride-markering i skolen (flagging, dekor/symbolbruk, temauke, aktiviteter i klasserom, samlinger mv.).

Formålet er å:

- klargjøre sentrale rettigheter for elever og foreldre,
- understreke skolens plikter til et trygt og godt skolemiljø,
- be om at rektor gir et saklig, forsvarlig og juridisk forankret svar
- be om konkrete tiltak (typisk fritak/alternativt opplegg fra konkrete aktiviteter/deltakelsesformer, og/eller justering av gjennomføring slik at elever ikke utsettes for utilbørlig press eller påtvungen tilslutning)

Viktig presisering: Notatet bygger ikke på at skolen skal være «verdinøytral». Skolen har et verdigrunnlag. Poenget er at undervisning og aktiviteter som berører livssynsnære/omstridte spørsmål må gjennomføres saklig, og i tråd med den menneskerettslige standarden om objektiv, kritisk og pluralistisk opplæring – uten indoktrinering eller utilbørlig press.

2. Rettslig ramme – sentrale regler og plikter

2.1. Læreplanverket (LK 20) – Overordnet del.

Overordnet del understreker både verdigrunnlaget og at spenninger mellom interesser og syn må håndteres med profesjonelt skjønn.

- *«De felles verdiene bygger på kristen og humanistisk arv og tradisjon.»*
- *«Disse verdiene er grunnmuren i skolens virksomhet.»*
- *«Elevens beste skal alltid være et grunnleggende hensyn. Det vil alltid være spenninger mellom ulike interesser og syn.»*

Praktisk betydning:

- Det avgjørende er ikke at skolen «har verdier», men hvordan skolen gjennomfører undervisning/aktiviteter slik at den er saklig, objektivt, kritisk og pluralistisk, og uten press om tilslutning.

2.2. Opplæringsloven § 1-3: verdigrunnlag, samarbeid med hjemmet og respekt for overbevisning

- «Opplæringen skal skje i samarbeid og forståelse med hjemmet, og den skal vise respekt for den enkeltes overbevisning.»
- «Opplæringa skal byggje på grunnleggjande verdiar i kristen og humanistisk arv og tradisjon, slik som respekt for menneskeverdet og naturen, åndsfridom, nestekjærleik, tilgiving, likeverd og solidaritet, verdiar som også kjem til uttrykk i ulike religionar og livssyn, og som er forankra i menneskerettane.»

Praktisk betydning:

- Skolen kan ikke avvise livssyns- eller overbevisningsbaserte innvendinger fordi ansatte «synes Pride er positivt». Skolen må i stedet identifisere konfliktpunktene og beskrive hvordan elevers og foreldres rettigheter faktisk ivaretas.

2.3. Opplæringsloven §§ 12-2, 12-3 og 12-4 – retten til et trygt og godt skolemiljø og skolens aktivitetsplikt

- «Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring.» (opplæringsloven § 12-2)
- «Skolen skal arbeide mot enhver form for mobbing, diskriminering og krenkelse» (opplæringsloven § 12-3)
- «Skolen har aktivitetsplikt til å gripe inn når en elev ikke har det trygt og godt, opplever krenkelse, diskriminering eller utenforskap i hht § 12-2 og § 12-3» (opplæringsloven § 12-4)

Praktisk betydning:

- Hvis en Pride-markering (eller måten den gjennomføres på) medfører press, utenforskap eller krenkelse for enkelte elever, må skolen undersøke, vurdere tiltak og tilrettelegge.
- Løsninger må være reelle og verdige (ikke «parkering» uten innhold/tilsyn).

2.4. Opplæringsloven § 14-6 – rett til fritak

- «Elever har rett til fritak fra opplæring/aktiviteter som de, på grunnlag av egen religion eller livssyn, opplever som i strid med sin overbevisning, eller på samme grunnlag opplever som krenkende eller støtende. (opplæringsloven § 14-6)»

Praktisk betydning:

- Det kan ikke kreves fritak fra kompetansemålene i læreplanen, men «Pride» er ikke nevnt i læreplanen.
- Fritak gjelder konkrete aktiviteter eller former for deltakelse (f.eks. å delta i en markering/samling, symbolbæring, promotering/arrangering, bestemte oppgaver).
- Tvungen / obligatorisk pride-markering uten mulighet for fritak eller alternativt opplegg, bryter med elevers og foreldres rettigheter

- Skolen må ha en konkret plan for hvordan fritak/alternativt opplegg gjennomføres uten at eleven diskrimineres eller utsettes for press.
- Dersom markeringen legges opp som «for alle, hele dagen, i alle rom», må skolen kunne forklare hvordan retten til fritak og trygt skolemiljø ivaretas i praksis.

2.5. Opplæringsloven § 27-1 – forbud mot reklame/budskap som påvirker holdninger og verdier

- *«I skolen skal det forbys reklame/budskap som kan påvirke holdninger og verdier på skolens område, i klasserom osv» (opplæringsloven § 27-1)*

Praktisk betydning:

- Dersom Pride-tiltakene i realiteten fungerer som kampanje-/påvirkningsaktivitet (f.eks. slagord, kampanjeprofil, oppfordring til standpunkt), må skolen kunne redegjøre for hvordan tiltaket likevel er innenfor lovverket og skolens mandat og hvordan undervisningen/aktivitetene er lagt opp faglig og pluralistisk, uten utilbørlig press.

2.6. Barneloven § 30 – foreldrerett og oppdrageransvar

- *«Foreldrene har rett og plikt til å ta avgjørelser i barnets personlige forhold, og skal sikre forsvarlig oppdragelse og utdanning tilpasset barnets behov og tro.»*

Praktisk betydning:

- Skolen må vise respekt for foreldreansvaret og foreldrenes overbevisning, og unngå at barnet reelt tvinges inn i livssynsnære/omstridte markeringer.

2.7. EMK Tilleggsprotokoll 1 artikkel 2 – foreldres rett til undervisning i samsvar med overbevisning

- *«Ingen skal bli nektet retten til utdanning.»*
- *«Funksjoner staten påtar seg i utdanning og undervisning, skal den utøve med respekt for foreldres rett til å sikre slik utdanning og undervisning i samsvar med deres egen religiøse og filosofiske overbevisning.»*

Praktisk betydning:

- Skolen kan undervise om temaer i læreplanen, men må samtidig vise saklighet og respekt og unngå at elever reelt tvinges inn i ideologisk/verdipolitisk markering.

2.8. Barnekonvensjonen art 14, 29 og 30 – religionsfrihet

- *Artikkel 14: Barnet har rett til tanke-, samvittighets- og religionsfrihet.*
- *Artikkel 29: Opplæringen skal forberede barnet til et ansvarlig liv i et fritt samfunn, med respekt for foreldre og egen kultur.*
- *Artikkel 30: Barn fra minoriteter har rett til å leve i samsvar med sin religion og kultur.*

Praktisk betydning:

- Skolen må vise respekt for foreldreansvaret og foreldrenes overbevisning, og unngå at barnet reelt tvinges inn i livssynsnære/omstridte markeringer.

2.9. Diskrimineringsloven – Forbud mot å diskriminere

- *§ 6: Forbyr diskriminering på grunn av bl. a. Religion og livssyn.*
- *§ 24: Offentlige myndigheter (inkludert skoler og barnehager) har plikt til å arbeide aktivt for likestilling og mot diskriminering.*

Praktisk betydning:

- Elever og foreldre kan ikke forskjellsbehandles eller presses på grunn av sin tro eller livssyn.

2.10. Forvaltningsloven – veiledningsplikt, fullmektig, utredningsplikt og begrunnelse

Skolen (ved rektor) utøver offentlig myndighet og skal opptre saklig, objektivt, kritisk og pluralistisk, og unngå press til tilslutning.

- *«Forvaltningen har veiledningsplikt – den skal gi borgerne nødvendig informasjon og opptre på en ordentlig og korrekt måte.» (forvaltningsloven § 11)*
- *«En part har rett til å la seg bistå av advokat eller annen fullmektig på alle trinn av saksbehandlingen.» (forvaltningsloven § 12)*
- *«Forvaltningen skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes.» (forvaltningsloven § 17)*
- *«Begrunnelse for vedtak skal være saklig, relevant og innenfor lovens rammer.» (forvaltningsloven § 25)*

Praktisk betydning:

- Rektor kan ikke «svare ut» en konkret juridisk henvendelse ved kun å sende en lenke eller en kort meningsytring.
- Dersom skolen viser til en artikkel/innlegg fra Udir eller andre, kan det være relevant som informasjon, men det erstatter ikke lovhjemmel eller en konkret vurdering av barnets og foreldrenes rettigheter.

2.11. Kommuneloven – medvirkning via FAU/SU/SMU (ved omfattende skoleprofilering)

- *§ 2-1: Kommuner og fylkeskommuner er demokratiske organer med innbyggerne som øverste myndighet.*
- *§ 5-2 og § 5-3: Det skal legges til rette for innbyggernes medvirkning i saker som gjelder dem.*
- *§ 11-2 og § 11-4: Kommunen har plikt til å organisere virksomheten slik at foreldre og brukere får medvirkning i skole og barnehage, bl.a. gjennom FAU (Foreldrenes arbeidsutvalg), SU (samarbeidsutvalg) og SMU (skolemiljøutvalg).*

Praktisk betydning:

- Dersom Pride-markering gjøres til en felles og omfattende «skoleprofilering», bør skolen kunne redegjøre for hvordan saken er forankret, drøftet og behandlet, samt hvordan foreldre er gitt reell medvirkning gjennom skolens organer.

3. Rettspraksis

3.1. EMD

Rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD) gir sentrale føringer for forholdet mellom statens utdanningsansvar og foreldres rett til livssynsbasert oppdragelse.

- *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark (1976)* – undervisning må være objektiv, kritisk og pluralistisk.
- *Folgerø m.fl. mot Norge (EMD, 2007)* – manglende pluralisme og utilstrekkelig fritaksordning krenket EMK.
- *Campbell and Cosans v. United Kingdom (1982)* – filosofiske overbevisninger er vernet av EMK.
- *Lautsi v. Italy (2011)* – symbolbruk i skolen må ikke innebære indoktrinering.

3.2. Norske rettsavgjørelser

- *HR-2018-1720-A – Høyesterett om menneskerettighetenes betydning i norsk rett.*
- *Rt. 2015 s. 93 (Maria-dommen) – foreldreretten og statens inngrep.*

4. Typiske «feilskjær» ved Pride-markeringer (praktiske vurderingspunkter)

Følgende forhold øker risikoen for rettighetskonflikt og bør avklares/unngås:

- Markeringen gjøres til en del av obligatorisk undervisning uten reelt alternativ.
- Elever pålegges å arrangere, promotere eller ta standpunkt (f.eks. produsere kampanjemateriell/slagord, «stå for»-øvelser) fremfor å jobbe med faglig og pluralistisk kunnskap.
- Utstrakt symbolbruk/slagord i obligatoriske rom/arenaer (klasserom, felles samling) slik at elever ikke kan skjerme seg uten å bli synliggjort.
- Sosialt press, rangering eller stemming (direkte/indirekte) av elever som avstår.

Presisering:

- Foresatte har ikke en «vetorett» mot at skolen underviser om relevante temaer i læreplanen.
- Samtidig har elever/foresatte rettigheter knyttet til konkrete aktiviteter og former for deltakelse, og til et trygt og godt skolemiljø.

5. Etter fylte 15 år – elevens egen rettsstilling

Når eleven har fylt 15 år, er det som utgangspunkt eleven selv som utøver retten til å melde/be om fritak etter opplæringsloven § 24-5 (og å be om skriftlig svar), mens foresatte fortsatt kan støtte, veilede og be om dialog.

Praktisk konsekvens:

Ungdomsskole-/videregående-elever bør ha et tydelig, lavterskel og ikke-stigmatiserende system for:

- å melde fritak fra konkrete aktiviteter/deltakelsesformer
- å be om skriftlig svar
- å si fra dersom de opplever press, utrygghet eller sanksjoner

6. Juridisk oppsummering

Skolen har et bredt mandat til å undervise om samfunnsspørsmål. Samtidig må undervisning som berører verdimeslige eller livssynsmessige spørsmål gjennomføres på en måte som er objektiv, kritisk og pluralistisk. Dette følger av praksis fra EMD.

Foreldreretten og elevenes rett til et trygt skolemiljø innebærer at skolen må foreta konkrete vurderinger av hvordan aktiviteter gjennomføres, og hvordan ulike elevers rettigheter ivaretas.

Dersom enkelte elever opplever aktiviteter eller markeringer som problematiske i lys av egen religion eller livssyn, må skolen sikre reelle fritaksordninger og alternative pedagogiske opplegg.

Etter en samlet vurdering av opplæringsloven, menneskerettighetene og rettspraksis fra EMD må skolen sikre at aktiviteter som berører kontroversielle verditemaer gjennomføres på en pluralistisk måte, uten press til å slutte seg til bestemte synspunkter. Skolen må også respektere foreldres rett til livssynsbasert oppdragelse og elevenes rett til et inkluderende skolemiljø.

7. Særlig om to typiske «standardsvar» som ikke er tilstrekkelige

7.1. «Vi synes Pride er positivt»

At skolens ledelse eller ansatte opplever Pride som positivt, fritar ikke skolen fra plikten til å:

- ivareta elever og foreldre med andre overbevisninger,
- foreta konkrete vurderinger av inkludering/utenforskap,
- sørge for en saklig, objektiv, kritisk og pluralistisk tilnærming i omstridte spørsmål, og
- tilby reelt alternativ/fritak der vilkårene er oppfylt.

7.2. «Udir anbefaler Pride»

<https://www.udir.no/presse/pressemeldinger/skolen-er-ikke-verdinoytral/>

En artikkel, kronikk eller leserinnlegg (uansett avsender) er ikke i seg selv lov, forskrift, bindende vedtak eller automatisk hjemmel.

Skolen må derfor uansett:

- oppgi hvilke lovbestemmelser og hvilke læreplanmål som begrunner tiltaket,
- forklare hvorfor det konkrete opplegget er nødvendig/egnet, og hvordan rettighetene ivaretas,
- vise hvordan elever som ikke kan delta får et likeverdig og inkluderende alternativ.

8. Krav om skriftlig og juridisk forankret svar

Foreldre og elever kan i eget brev (med dette notatet som vedlegg) be rektor om å svare punktvis på følgende:

8.1. Opplysninger om planlagt opplegg

- Hva er innholdet i planlagt Pride-markering (flagging, dekor, undervisning, aktiviteter)?
- Når og hvor skal det gjennomføres (klasserom, fellesareal, skolegård, felles samling)?
- Er deltagelse obligatorisk (helt/delvis), og hvordan registreres fravær?

8.2. Rettslig grunnlag og vurderinger

- Hvilke bestemmelser i opplæringsloven/læreplanverket bygger skolen på for dette konkrete opplegget?
- Har skolen vurdert om deler av opplegget kan oppfattes som holdningspåvirkende budskap/kampanje (jf. opplæringsloven § 27-1), og hvordan er dette vurdert?
- Hvordan har skolen vurdert plikten til å sikre et skolemiljø som fremmer inkludering og hindrer utenforskap/krenkelse – også for elever med religiøs/filosofisk begrunnet uenighet (jf. opplæringsloven §§ 12-2 til 12-4)?

8.3. Fritak og alternativt opplegg

- Hvilken ordning tilbyr skolen for fritak og alternativt opplegg for elever som ikke kan delta (jf. opplæringsloven § 14-6)?
- Hvordan sikrer skolen at alternativet er likeverdig, pedagogisk forsvarlig og ikke stigmatiserende?
- Hvem er kontaktperson, og hvordan kan foresatte avtale dette i praksis?

8.4. Sikring av et trygt og godt skolemiljø

- Hvordan vil skolen forebygge at elever (i begge retninger) utsettes for press, hets eller utestengelse i forbindelse med markeringen?

- Hvilke tiltak settes inn dersom en elev melder utrygghet/utenforskap knyttet til Pride-aktivitetene?

8.5. Saksbehandling og svarform

- Bekreft at henvendelsen behandles i tråd med forvaltningslovens krav til veiledning og forsvarlig opplysning av saken (fvl. §§ 11 og 17).
- Dersom skolen avslår fritak/alternativt opplegg eller på annen måte treffer en avgjørelse som gjelder vårt barn konkret: Oppgi om dette behandles som enkeltvedtak, og i så fall gi opplysninger om begrunnelse (fvl. § 25) og eventuell klageadgang.

8.6. Svarfrist (anbefalt):

- 7–10 virkedager (og kortere dersom tiltaket er nært forestående).

9. Dokumentasjon (sterkt anbefalt)

For å få saken korrekt opplyst og behandlet seriøst, bør foresatte/elev løpende dokumentere:

- e-poster, meldinger, ukeplaner, invitasjoner og informasjon fra skolen
- skjermbilder fra læringsplattformer og klasse-/foreldremeldinger
- bilder av dekor, symbolbruk og eventuelle slagord i obligatoriske rom/arenaer
- kort logg (dato/klokkeslett) over:
 - hva eleven blir bedt om å gjøre
 - hva eleven faktisk opplever (press, kommentarer, utestengelse)
 - hvilke henvendelser som er sendt til skolen og hvilke svar som er mottatt

10. Konkrete løsningsforslag (tilpasningstiltak)

Avhengig av skolens plan og barnets behov kan foreldre og elever be om ett eller flere av følgende:

- Fritak/alternativt opplegg under konkrete Pride-aktiviteter.
- At Pride-symbolikk (flagg, slagord, dekor) ikke brukes i klasserommet når rommet er obligatorisk arena og symbolbruken oppleves pressende/krenkende for enkelte elever.
- At eventuell markering begrenses til et frivillig arrangement, og at undervisning i skoletiden gjennomføres som nøktern, faglig, objektiv, kritisk og pluralistisk undervisning.
- At skolen gir en tydelig beskjed til elever og foresatte om at det er legitimt å avstå, og at avståelse ikke skal få negative sosiale eller pedagogiske konsekvenser.
- Tiltak for å forebygge og stoppe hets/press fra medelever – og rutiner for rask oppfølging dersom det oppstår.

Asker 24.03.2026

Tor-Henry Spjelkevik
Advokat